

Analiza bankarskog sustava u Republici Hrvatskoj

Cimerman, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Organization and Informatics / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:211:255519>

Rights / Prava: [Attribution 3.0 Unported](#) / [Imenovanje 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-15**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Organization and Informatics - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
V A R A Ž D I N

Nikolina Cimerman

ANALIZA BANKARSKOG SUSTAVA U RH

ZAVRŠNI RAD

Varaždin, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
V A R A Ž D I N

Nikolina Cimerman

Matični broj:

Studij: Ekonomika poduzetništva

ANALIZA BANKARSKOG SUSTAVA U RH

ZAVRŠNI RAD

Mentorica:

dr. sc. Ivana Đunđek Kokotec

Varaždin, kolovoz 2023.

Nikolina Cimerman

Izjava o izvornosti

Izjavljujem da je moj završni/diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onima koji su u njemu navedeni. Za izradu rada su korištene etički prikladne i prihvatljive metode i tehnike rada.

Autorica potvrdila prihvatanjem odredbi u sustavu FOI-radovi

Sažetak

Cilj rada je analizirati i objasniti važnost bankarskog sustava u Republici Hrvatskoj. Na početku rada teorijski je objašnjeno funkcioniranje bankarskog sustava, njegove karakteristike, poslove i vrste banaka, njihov broj te vlasničku strukturu. Dodatno, potrebno je objasniti razvoj bankarskog sustava u Republici Hrvatskoj te istražiti njegov utjecaj na cjelokupno gospodarstvo i analizirati koncentraciju istog uz pomoć Herfindahl-Hirschmanov indeksa. Uz navedeno, u radu je potrebno analizirati profitabilnost poslovanja banaka za čije će se potrebe koristiti dva najčešća pokazatelja i to profitabilnost ukupne imovine ROA i profitabilnost kapitala (ROE). Na kraju je potrebno dati kratak osvrt na buduće trendove u razvoju bankarskog sustava u okviru okruženja digitalne transformacije. Za potrebe ovoga rada koristit će se sekundarni podaci dostupni na službenim stranicama Hrvatske narodne banke te svake pojedinačne analizirane poslovne banke.

Ključne riječi: financijski sustav, bankarski sustav, profitabilnost, HHI indeks

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
2. Bankarski sektor	3
2.1. Financijski sustav	3
2.2. Obilježja bankarskog sektora	4
2.3. Vrste i organizacijska struktura banaka	6
3. Bankarski sektor u Republici Hrvatskoj	9
3.1. Razvoj bankarskog sektora u RH	9
3.2. Uloga banaka na financijskom tržištu Republike Hrvatske	11
4. Kreditne institucije u Republici Hrvatskoj	14
5. Analiza bankovnog sektora u Republici Hrvatskoj	21
5.1. Ključni pokazatelji bankovnog sustava	21
5.2. Koncentracija imovine banaka	25
6. Ulazak u europodručje	29
7. Zaključak	31
Popis literature	32
Popis tablica	34
Popis grafikona	35

1. Uvod

Financijski sustav je skup institucija, kao što su banke, osiguravajuća društva i burze, koje dopuštaju razmjenu sredstava. Financijski sustavi postoje na razini poduzeća, regionalnoj i globalnoj razini. Zajmoprimci, zajmodavci i investitori razmjenjuju tekuća sredstva za financiranje projekata, bilo za potrošnju ili produktivna ulaganja, i za ostvarivanje povrata na svoju financijsku imovinu. Financijski sustav, također, uključuje niz pravila i praksi koje zajmoprimci i zajmodavci koriste za odlučivanje koji će se projekti financirati, tko financira projekte i uvjete financijskih poslova (Gambacorta, Yang i Tsatsaronis, 2014).

Danas se općenito govori o dvije vrste financijski sustava. To je financijski sustav temeljen na bankama i financijski sustav temeljen na tržištu kapitala. U financijskom sustavu temeljenom na bankama naglasak je na bankarskim institucijama dok je u financijskom sustavu temeljenom na kapitalu naglasak na tržištu kapitala. Nacionalni financijski sustavi razlikuju se upravo po tome stavljaju li naglasak na banke ili na tržište kapitala.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada vezan je uz analizu bankarskog sektora u Republici Hrvatskoj na temelju identificiranja ključnih pokazatelja te kroz analizu pojedinih područja poslovanja banaka u Hrvatskoj.

Cilj rada je prikazati razlike u poslovanju banaka u Republici Hrvatskoj na temelju pojedinih pokazatelja te utvrditi važnost bankarskog sustava u Republici Hrvatskoj.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

U pisanju ovog rada koristit će se stručna literatura vezana uz tematiku rada te će uključivati knjige, znanstvene članke i internetske stranice. Uz navedeno, koristit će se i statistički podaci koji prikazuju ključne pokazatelje vezane uz poslovanje banaka u Hrvatskoj.

Pomoću metode analiza složeni će se pojmovi rastaviti na sastavne dijelove kako bi se bolje razumjeli svi elementi pojedinih definiranih pojmova. Potom će metodom sinteze sastavni dijelovi određenog područja biti uklopljeni u konstruktivnu cjelinu.

Koncentracija bankarskog sustava u Republici Hrvatskoj prikazat će se pomoću Herfindahl-Hirschmanov indeksa. Profitabilnost poslovanja banaka u Republici Hrvatskoj prikazat će se pomoću profitabilnosti ukupne imovine (ROA) i profitabilnosti kapitala (ROE).

2. Bankarski sektor

U ovom poglavlju govori se općenito o financijskom sustavu i bankarskom sektoru. Bankarski sektor na važan je dio financijskog sustava kako na globalnoj razini tako i na brojnim nacionalnim razinama. U brojnim nacionalnim ekonomijama ukazuje na financijsku stabilnost i ekonomsku moć država.

2.1. Financijski sustav

Financijski sustav sastoji se od institucionalnih jedinica i tržišta koji međusobno djeluju, obično na složen način, u svrhu mobilizacije sredstava za ulaganja i pružanja pogodnosti, uključujući sustave plaćanja i za financiranje komercijalnih aktivnosti. Uloga financijskih institucija unutar sustava prvenstveno je posredništvo između onih koje osiguravaju sredstva i onih kojima su potrebna sredstva, a obično uključuje transformaciju i upravljanje rizikom. Osobito za primatelja depozita, ovaj rizik proizlazi iz njegove uloge u transformaciji dospjeća, gdje su obveze obično kratkoročne (na primjer, depoziti po viđenju), dok njegova imovina ima dulje dospjeće i često je nelikvidna (na primjer, zajmovi) (IMF, n.d.).

Financijska tržišta osiguravaju mjesto unutar kojeg se može trgovati financijskim potraživanjima prema utvrđenim pravilima ponašanja i mogu se olakšati upravljanje i transformacija rizika. Ona, također, imaju važnu ulogu u određivanju tržišnih cijena ("otkrivanje cijena"). U financijskom sustavu uloga primatelja depozita je središnja. Često pružaju prikladnu lokaciju za plasman i posuđivanje sredstava i, kao takvi, izvor su likvidnih sredstava i sredstava za ostatak gospodarstva. Oni, također, pružaju usluge plaćanja na koje se oslanjaju svi drugi subjekti prilikom obavljanja svojeg poslovanja. Prema tome, neuspjesi primatelja depozita mogu imati značajan utjecaj na aktivnosti svih drugih financijskih i nefinancijskih subjekata te na povjerenje i funkcioniranje financijskog sustava u cjelini. Zbog toga je analiza zdravlja i stabilnosti primatelja depozita ključna za svaku procjenu stabilnosti financijskog sustava (IMF, n.d.).

Financijsko tržište podijeljeno je u dvije široke kategorije: tržište kapitala i tržište novca. Tržište kapitala uključuje sve institucije, organizacije i instrumente koji osiguravaju srednjoročna i dugoročna sredstva (Geeks for geeks, 2022). Međunarodni monetarni fond navodi da tržišta novca omogućuju bankama, ulagačima i drugima zainteresiranim kratkoročna, relativno sigurna ulaganja koja vladama, bankama i dr. osiguravaju pristup

kratkoročnim, jeftinim sredstvima. Tržište novca smatra se jednim od najsigurnijih područja financijskog tržišta (Egan, 2023).

Financijske institucije olakšavaju nesmetano funkcioniranje financijskog sustava tako što spajaju investitore i zajmoprimce. One mobiliziraju ušteđevinu ulagača izravno ili neizravno putem financijskih tržišta, korištenjem različitih financijskih instrumenata kao i korištenjem usluga brojnih pružatelja financijskih usluga. Mogu se kategorizirati u regulatorne, posredničke, neposredničke i ostale. One nude usluge organizacijama koje traže savjete o različitim problemima, uključujući od restrukturiranja do strategija diversifikacije. One nude kompletan niz usluga organizacijama koje žele prikupiti sredstva s tržišta i brinuti se o financijskoj imovini, primjerice, depozitima, vrijednosnim papirima, zajmovima itd. (Universal Teacher, n.d.).

Financijska struktura gospodarstva skup je institucija koje usmjeravaju resurse od štediša do ulagača, raspoređuju ih na alternativne namjene i omogućuju ulagačima da podijele rizike i diversificiraju svoje portfelje. Te funkcije mogu obavljati tržišta kapitala (kao što su tržišta obveznica i dionica) ili financijski posrednici (kao što su banke) koji spajaju štediša i zajmoprimce neovisno o tržištima (Langfield, i Pagano, 2016).

U ekonomskoj literaturi, nacionalni financijski sustavi ili strukture stereotipno su klasificirane u smislu značaja financiranja utemeljenog na bankama u odnosu na financiranje utemeljeno na tržištu. Ova je razlika dobro prepoznata u literaturi, a dihotomija utemeljena na bankama nasuprot tržištu opsežno se koristila i raspravljalo tijekom prošlog stoljeća kada su se uspoređivale financijske strukture u različitim zemljama, posebno se fokusirajući na proučavanje učinkovitosti različitih financijskih sustava u posredovanju između štednje i ulaganja (Langfield i Pagano, 2016).

2.2. Obilježja bankarskog sektora

Bankarski sektor sastavni je dio gospodarstva. Stoga ovaj sektor ima ključnu ulogu u dobrobiti gospodarstva. Slab bankarski sektor ne samo da ugrožava dugoročnu održivost gospodarstva, već može biti i okidač za financijsku krizu koja može dovesti do gospodarske krize. Banka je financijska institucija koja se bavi zaduženjima i kreditima. Posuđuje, prihvaća i polaže novac te gradi jaz između zajmodavaca i zajmoprimaca. Banke ne samo da rade s novcem, već su i proizvođači novca (Vetrova, 2017).

Banka je institucija koja se bavi novčanim priljevima, odljevima, kreditima itd. Ona posuđuje novac novčano sufinanciranim jedinicama, prima depozite, djeluje kao posrednik između zajmodavaca i zajmoprimaca. Banka ne radi samo s novcem, već je i proizvođač

novca. Riječ je o instituciji u kojoj pojedinci daju predujmove novca koji im u budućnosti mogu trebati, odnosno bankama pojedinci povjeravaju novac kada im nije potreban za korištenje (Vetrova, 2017).

Suvremene banke nisu definirane samo kao financijske institucije što znači da one ne posluju isključivo u financijskom sektoru. Banke su proširile usluge koje nude izvan klasičnih okvira. Banke se bave uzimanjem, ali i prikupljanjem sredstava. Sredstava prikupljaju ili u obliku depozita ili u obliku kredita. Sredstva koja uzima banka dalje su namijenjena plasmanu. Sve to ukazuje na činjenicu da se funkcije banaka dijele na kreditne i depozitne te se upravo na temelju navedenih funkcija banke razlikuju od ostalih institucija na financijskom tržištu (Gregurek i Vidaković, 2011).

Banke su prošle cijeli put od hramova do sadašnjeg svijeta bez promjene osnovne poslovne prakse, a to je davanje kredita onome tko treba i zaštita novca deponenta. S pojavom globalizacije, bankarski sektor je poboljšao svoje usluge kao odgovor na povećanje konkurentskog pritiska i potražnje za gospodarskim rastom (Boon et.al., 2016). Karakteristike suvremenih banaka su (Hofmann, 2020):

- Poslovanje s novcem: banka je financijska institucija koja posluje s novcem ljudi, tj. novcem koji daju deponenti.
- Prihvaćanje depozita: banka prihvaća novac od ljudi u obliku depozita koji se obično vraćaju na zahtjev ili nakon isteka fiksnog razdoblja. Daje sigurnost depozitima svojih klijenata. Također, djeluje kao skrbnik sredstava svojih klijenata.
- Banka daje predujmove i zajmove.
- Banka svoji klijentima omogućuje realizaciju platnog prometa, prometa s gotovinom i multiplikaciju novca.
- Agencijske i administrativne usluge: banka svojim klijentima pruža različite bankarske usluge. Uključuju opće administrativne usluge i agencijske usluge.
- Orijentacija na profit i usluge: banka je institucija koja teži profitu i ima pristup usmjeren na pružanje usluga.
- Sve veće funkcije: bankarstvo je evolucijski koncept. Postoji stalna ekspanzija i diverzifikacija u pogledu funkcija, usluga i aktivnosti banaka.
- Povezujuća veza: banka djeluje kao poveznica između zajmoprimaca i zajmodavaca novca. Banke prikupljaju novac od onih koji imaju višak i daju ga onima kojima je novac potreban.
- Bankarski poslovi: glavna djelatnost banke trebala bi biti obavljanje bankarskih poslova koji ne bi trebali biti podređeni bilo kojem drugom poslu.

Bankarska industrija uključuje sustave financijskih institucija (banaka) koje pomažu ljudima da pohrane i koriste svoj novac. Banke klijentima nude mogućnost otvaranja računa za različite svrhe, poput platnog prometa, štednje ili ulaganja novca. Bankarska industrija, također, je vrijedna za gospodarstvo jer pojedincima, obiteljima i organizacijama osigurava resurse za transakcije i ulaganja. Jedan od načina na koji bankarska industrija to čini jest organiziranje i distribucija zajmova za podnositelje zahtjeva koje mogu koristiti u svrhe poput kupnje nekretnine, pokretanja posla ili financiranja fakultetskog obrazovanja (Indeed Editorial Team, 2023).

Nadalje, banke obavljaju posredovanje kroz bliski odnos sa zajmoprimcima, što je suprotnom sustavu koji štediše i ulagače drži podalje. Posljedično, banke su poznate po svom stvaranju odnosa, putem kojih prikupljaju privatne podatke o svojim zajmoprimcima, dodatno unapređujući svoju sposobnost ublažavanja problema asimetričnih informacija. Financijska tržišta, s druge strane, proizvode javne informacije, agregirane u cijene. Na temelju činjenice da će informacije otkriti tržište, nitko nema poticaja uključiti se u skupe aktivnosti temeljene na informacijama i prikupljati ih, pa su stoga tržišta pod utjecajem problema slobodnog jahača. Tržišta pokušavaju prevladati probleme agencija putem ugovornih sporazuma i sudova (Gambacorta, Yang i Tsatsaronis, 2014).

Središnji razlog važnosti banaka su asimetrične informacije. Konkretno, na financijskim tržištima jedna strana često ne zna dovoljno o drugoj strani da bi mogla donijeti točne odluke. Ta informacijska asimetrija stvara probleme u financijskim sustavima i prije transakcije (nepovoljna selekcija) i nakon transakcije (moralni hazard). Banke imaju komparativnu prednost u ublažavanju ovih financijskih situacija budući da umanjuju negativnu selekciju kroz ex ante provjeru zajmoprimaca dok smanjuju moralni hazard nadzirući odluke poduzeća o izvoznim ulaganjima (Langfield i Pagano, 2016).

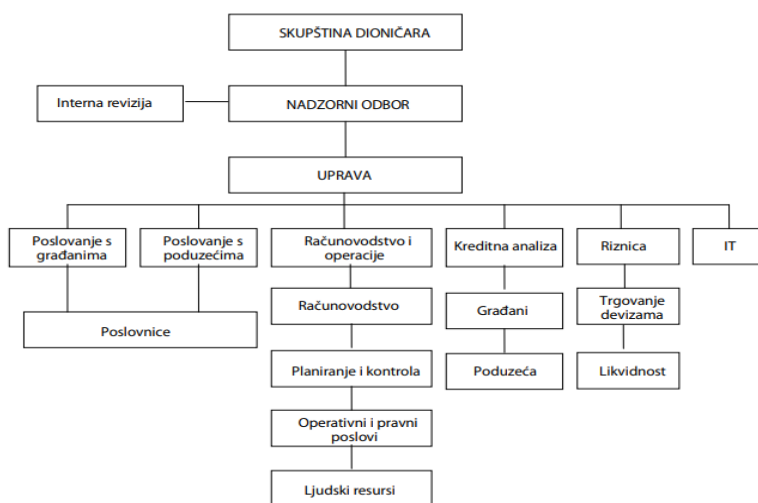
2.3. Vrste i organizacijska struktura banaka

Bankarski sustav uključuje središnje i poslovne, odnosno komercijalne banke. U kreiranju depozitnog novca sudjeluju poslovne banke. Navedeno provode u skladu sa zakonskim regulativama i normama, ali i u skladu s uputama središnjih banaka. Dobit poslovnih banaka predstavlja razliku između aktivnih i pasivnih kamata (Gregurek. i Vidaković, 2011).

Banke se mogu razmatrati u kontekstu potreba klijenata, ekonomskih karakteristika, povijesnih okolnosti, političkom okruženju, ekonomskom okruženju i dr. Na temelju ovih parametara banke se dijele na (Gregurek. i Vidaković, 2011, str. 538):

1. Univerzalne banke – radi se o bankama specijaliziranim za obavljanje svih bankarskih poslova koji su potrebni njihovim klijentima.
2. Komercijalne i investicijske banke – komercijalne banke su orijentirane na specifične klijente (najčešće građane), a investicijske banke orijentirane su na obavljanje poslova za svoje klijente koji su investicijske prirode.
3. Trgovačke banke – radi se o visoko specijaliziranim bankama čija je djelatnost izrazito ciljana.
4. Štedne banke, štedionice i kreditne unije – to su specijalizirane banke fokusirane na pojedine segmente poslovanja, odnosno unutar ekonomije usmjeravaju se na pojedine grupe klijenata.
5. Bankarske holding kompanije – radi se o poduzećima u čijem su vlasništvu različite banke i financijske institucije. Ova vrsta banaka svoj portfelj kreira na način da kupuje banke koje imaju različite karakteristike.
6. Financijski konglomerati – radi se o bankama koje osim bankarskih pružaju i druge financijske usluge.

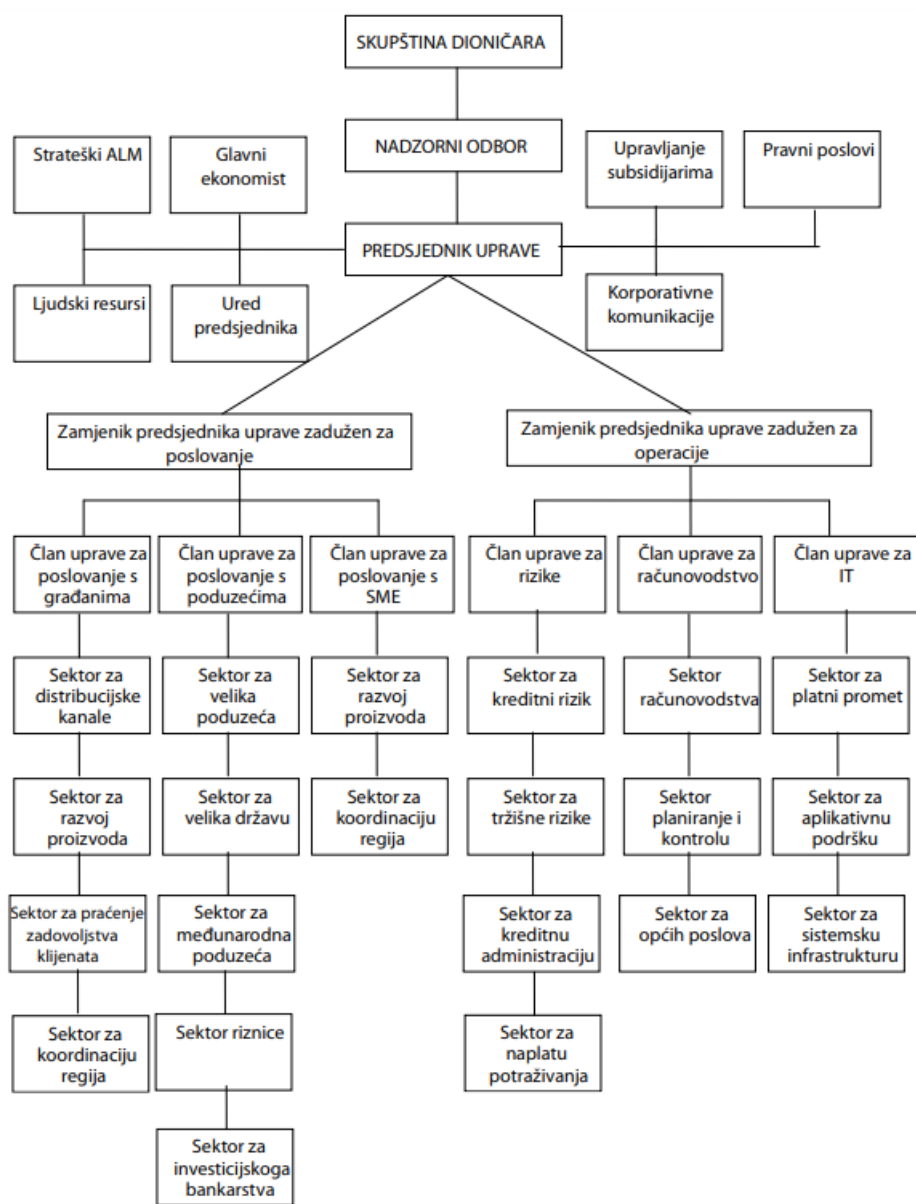
Veličina banke, geografska pozicija, broj klijenata i dr. određuju način na koji je banka organizirana. U tom kontekstu može se govoriti o organizacijskoj strukturi malih i velikih banaka. Na Slici 1 prikazan je primjer organizacijske strukture male banke (Rose, 2005).

Slika 1: Organizacijska struktura male banke (Izvor: Rose, 2005)

Veličina banke određuje organizacijsku strukturu male banke. Male banke imaju mali broj poslovnih jedinica te često pojedini zaposlenici obavljaju različite funkcije. Najčešće male

banke imaju mali broj zaposlenika u svojim poslovnim jedinicama. Slika 2 prikazuje primjer organizacijske strukture velike banke.

Slika 2: Organizacijska struktura velike banke (Rose, 2005)

Organizacijska struktura velikih banaka bitno je složenija u odnosu na organizacijsku strukturu malih banaka. Velike banke imaju bitno veći broj poslovnih jedinica i funkcija u odnosu na velike banke. Imaju, također, bitno veći broj zaposlenika u odnosu na male banke te svaki zaposlenik najčešće obavlja samo jednu funkciju (Rose, 2005).

3. Bankarski sektor u Republici Hrvatskoj

Financijsko tržište važno je za svaku nacionalnu ekonomiju. Ono utječe na sve spektre nacionalne ekonomije. U Republici Hrvatskoj su među financijskim institucijama najzastupljenije banke.

U platnom sustavu Republike Hrvatske sve domaće i prekogranične bezgotovinske platne transakcije fizičkih i pravnih osoba obavljaju se preko pružatelja platnih usluga, najčešće banaka, dok se međubankarske bezgotovinske platne transakcije obavljaju putem platnih sustava: TARGET2, EuroNCS. i EuroNCSInst. Poslovanje platnog prometa u Republici Hrvatskoj regulirano je nizom zakona, a ponajprije Zakonom o platnom prometu i Zakonom o elektroničkom novcu. Hrvatska narodna banka odgovorna je za reguliranje količine gotovog novca u optjecaju preko banaka i nesmetano funkcioniranje platnog prometa (HNB, 2023).

Na tržištu novca trguje se viškovima likvidnosti i kratkoročnim financijskim instrumentima (dospijeca do jedne godine). Banke se bave međubankarskim kreditiranjem likvidnosti na tzv. međubankarskom tržištu. Banke na deviznom tržištu zadovoljavaju domaću potražnju za devizama i inozemnu potražnju za domaćom valutom. Ovlašteni mjenjači, čiji rad regulira Hrvatska narodna banka, a nadzire Devizni inspektorat Ministarstva financija, također su aktivni sudionici na ovom tržištu. Promatrajući udio imovine financijskog sektora, najvažniji financijski posrednici u Republici Hrvatskoj su kreditne institucije, ponajviše banke (HNB, 2023).

3.1. Razvoj bankarskog sektora u RH

Povijest bankarstva u Hrvatskoj započinje 1846. godine. Tada je u Zagrebu otvorena Prva hrvatska štedionica. Štedionica je osnovana hrvatskim kapitalom te je tijekom vremena postala jedna od najvažnijih i najvećih banaka toga vremena. Slijedilo je otvaranje Realne vjeresione banke zemaljske vlade 1859. godine, Hrvatske eskomptne banke 1868. godine, Hrvatske poljodjelske hipotekarne banice 1892. godine, Hrvatske poljodjelske banke 1902. godine, Prve hrvatske obrtne banke 1906. godine, Hrvatske sveopće kreditne banke 1913. godine, Osječke štedionice 1867. godine, Varaždinske štedionice 1868. godine i dr. Među značajnim bankama bila je i banka Zemljišno vjeresijski zavod Kraljevine Dalmacije osnovana 1892. godine (Matić, n.d.).

Bankarstvo se u Republici Hrvatskoj razvijalo sukladno s gospodarskim kretanjima te ga je tijekom njegovog razvoja karakteriziralo sljedeće (Matić, n.d.):

- Poprilično velika rascjepkanost
- Brojne male privatne banke koje su imale nisku koncentraciju kapitala
- Izostanak specijalizacije u sklopu bankarskih poslova.

Na to upućuje i činjenica da je u Republici Hrvatskoj nakon Prvog svjetskog rata poslovalo 178 banaka. Velik se broj banaka u svojem poslovanju nije pridržavao osnovnih bankarskih principa te je posljedično s pojavom svjetske ekonomske krize (1929.-1932.) velik broj banaka završio u stečaju, likvidaciji ili fuziji s drugim bankama. Predmetni su gubici doveli do promjene vlasničke strukture. Sve je veći broj banaka prelazio u vlasništvo države ili su postajale podružnice. Riječ je o općoj tendenciji navedenog perioda koji je obilježen državnim kapitalizmom (Matić, n.d.).

Nakon osamostaljena Republike Hrvatske donesen je niz zakona kojima se regulira bankarski sustav u Republici Hrvatskoj. Ključni zakoni doneseni od osamostaljena Republike Hrvatske su: Zakon o narodnoj banci Hrvatske, Zakon o platnom prometu u zemlji, Zakon o bankama i štedionicama, Zakon o osnovama deviznog sustava, deviznom poslovanju i prometu zlatom, Zakon o Državnoj agenciji za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka, Zakon o sanaciji i rekonstruiranju banaka, Zakon o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima, Zakon o investicijskim fondovima, Zakon o kreditnim poslovima s inozemstvom, Zakon o štedno-kreditnim zadrugama i dr. (Hrvatska enciklopedija, 2021).

Središnja banka u Republici Hrvatskoj je Hrvatska narodna banka koja je osnovana 1991. godine. Usmjerena je prema očuvanju opće likvidnosti vezane uz plaćanje u zemlji i inozemstvu. Temeljne funkcije Hrvatske narodne banke odnose se na reguliranje količine novca u optjecanju, reguliranje opće likvidnosti banaka, održavanje opće likvidnosti vezane uz plaćanje prema inozemstvu, izdavanje novca kao i kontrola banaka i drugih financijskih institucija (Hrvatska enciklopedija, 2021).

Rad Hrvatske narodne banke reguliran je Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci (NN 75/08, 54/13, 47/20). U provedbi dodijeljenih joj zadataka Hrvatska narodna banka surađuje s Europskom središnjom bankom, a za njezine obveze jamči Republika Hrvatska. Temeljni cilj rada Hrvatske narodne banke je održavanje stabilnosti cijena. U okviru Ustava i zakona u cjelokupnosti poslova unutar svoje nadležnosti Hrvatska narodna banka je samostalna.

3.2. Uloga banaka na financijskom tržištu Republike Hrvatske

Uloga banaka u Republici Hrvatskoj vrlo je značajna što se očituje u činjenici da su banke najzastupljenije na hrvatskom financijskom tržištu. U njima su angažirane velike količine kapitala te se na tom području uloga banaka očituje kroz kreditnu i poslovnu podršku gospodarstvu i kućanstvima. Ova uloga poslovnih banaka u Republici Hrvatskoj posebno dolazi do izražaja tijekom kriznih vremena. Upravo su se u tim kriznim vremenima, primjerice, tijekom krize 2008. godine banke u Republici Hrvatskoj pokazale kao vrlo stabilne financijske institucije koje mogu pomoći gospodarstvu i kućanstvima u nošenju s krizom (HUB, 2020).

Važnost banaka na hrvatskom financijskom tržištu očituje se i na području odobravanja kredita, čuvanju depozita, obavljanju platnog prometa, trgovanju financijskim instrumentima te na području osiguravanja likvidnosti, kontroli financijski rizika, štednji i jačanju financijskog tržišta. Banke bitno doprinose rastu prihoda državnog proračuna kao i stopi zaposlenosti u Republici Hrvatskoj (HUB, 2020).

Kreditne institucije u Republici Hrvatskoj čine i: stambene štedionice, razvojna banka i kreditne institucije iz drugih država Europske unije.

Na temelju udjela pojedinog posrednika (kreditne institucije, institucije ugovorne štednje i investicijski posrednici) u cjelokupnoj imovini financijskog sustava u Republici Hrvatskoj, kreditne institucije su najzastupljenije te među njima ključne su banke. Da bi poslovne banke mogle raditi na području Republike Hrvatske, trebaju od HNB-a dobiti odobrenje za rad. HNB im odobrenje za rad izdaje na temelju Zakona o kreditnim institucijama. Poslovne banke koje imaju odobrenje za rad u Republici Hrvatskoj prikazane su u Tablici 1.

Tablica 1: Banke koje imaju odobrenje za rad u RH

OIB	Matični broj	Naziv banke
14036333877	01198947	Addiko Bank d.d., Zagreb
70663193635	00560286	Agram banka d.d., Zagreb
33039197637	01326287	Banka Kovanica d.d., Varaždin
32247795989	03467988	Croatia banka d.d., Zagreb
23057039320	03337367	Erste&Steiermärkische Bank d.d., Rijeka
87939104217	03777928	Hrvatska poštanska banka d. d., Zagreb

99326633206	00971359	Imex banka d.d., Split
65723536010	03463958	Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
38182927268	00675539	J&T banka d.d., Varaždin
08106331075	03123014	Karlovačka banka d.d., Karlovac
73656725926	01263986	KentBank d.d., Zagreb
52508873833	03141721	OTP banka d.d., Split
71221608291	03726177	Partner banka d.d., Zagreb
97326283154	03015904	Podravska banka d.d., Koprivnica
02535697732	03269841	Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
53056966535	00901717	Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
13806526186	03113680	Samoborska banka d.d., Samobor
42252496579	03999092	Slatinska banka d.d., Slatina
92963223473	03234495	Zagrebačka banka d.d., Zagreb

(Izvor: Hrvatska narodna banka, 2023)

Uz poslovne banke na hrvatskom financijskom tržištu posluje i jedna stambena štedionica (Wüstenrot stambena štedionica d.d., Zagreb), razvojna banka (Hrvatska banka za obnovu i razvitak) kao i kreditne institucije iz drugih država Europske unije. Uz kreditne institucije, važniji financijski posrednici u Republici Hrvatskoj (prema udjelu u ukupnom financijskoj imovini sustava) su obvezni i dobrovoljni mirovinski fondovi. Ostali financijski posrednici su investicijski i novčani fondovi, osiguravajuća društva te društva za leasing i faktoring (HNB, 2023). Tablica 2 prikazuje ukupnu vrijednost financijske imovine financijskih institucija i ukupnu vrijednost financijske imovine kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj 2022. godine.

Tablica 2. Vrijednost financijske imovine financijskih društava i kreditnih institucija

Bilanca stanja financijskih instrumenata		Financijska društva – ukupno	Kreditne institucije
		S12	S122
Financijska imovina		143.378,25	78.462,72
Monetarno zlato i SDR	AF1	1.350,08	-
Gotovina i depoziti	AF2	37.901,70	24.905,67

Dužnički vrijednosni papiri	AF3	46.366,58	9.733,04
Kredit	AF4	45.530,62	41.822,65
Vlasnički kapital i dionice investicijskih fondova	AF5	10.594,01	1.317,35
Osiguranje, mirovine i standardizirane garancije	AF6	394,57	17,86
Izvedeni financijski instrumenti i dioničke opcije zaposlenika	AF7	370,14	350,77
Ostala potraživanja	AF8	870,54	315,37

(Izvor: HNB, 2023)

Na financijskom tržištu u Republici Hrvatskoj ključnu ulogu imaju banke što znači da je financijsko tržište u Republici Hrvatskoj obilježeno visokom koncentracijom banaka. Kada je riječ o tržišnom udjelu glavnih banaka koje posluju u Republici Hrvatskoj, može se reći da je ono obilježeno inkrementalnim promjenama. To dolazi do izražaja u činjenici da je Erste banka postigla otprilike 18% tržišnog udjela, a bivša je Sberbank smanjila svoj tržišni udio za 0,6%. Uz navedeno, trend pada tržišnog udjela manjih banaka i dalje je prisutan na hrvatskom bankarskom tržištu. Njihov tržišni udio iznosi 5,8% (Moj bankar, 2023). Glavnina imovine hrvatskog bankarskog sektora u vlasništvu je nekoliko velikih banaka što posljedično dovodi do njihove dominacije na financijskom tržištu u Republici Hrvatskoj. To ukazuje na činjenicu da velike banke u Republici Hrvatskoj imaju i važne ekonomske koje proizlaze iz njihove dominacije na cjelokupnom financijskom tržištu u Republici Hrvatskoj (Tuškan Sjauš, 2021).

Tablica 3: Tržišni udio u bankarskom sektoru pojedinih banaka u Hrvatskoj

Tržišni udio u aktivima bankarskog sustava, %	2022	2021	Promjena
Zagrebačka banka d.d.	26.3	26.4	-0.2
Privredna banka Zagreb d.d.	20.9	21.3	-0.4
Erste&Steiermärkische Bank d.d.	17.9	16.5	1.4
OTP banka d.d.	10.1	9.9	0.2
Raiffeisenbank Austria d.d.	8.4	8.5	-0.2
Hrvatska poštanska banka d.d.	6.0	5.6	0.5
Addiko Bank d.d.	3.0	3.4	-0.4
Nova hrvatska banka d.d.	1.6	2.2	-0.6
Ostale banke (ispod 1%)	5.8	6.2	-0.4

(Izvor: Moj bankar, 2023)

4. Kreditne institucije u Republici Hrvatskoj

Na dan 31. 3. 2023. godine u Republici Hrvatskoj poslovalo je 20 banaka i jedna stambena štedionica (specijalizirana financijska institucija namijenjena primanju štednih uloga stanovništva). Tablica 4 prikazuje kretanje broja kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj od 2018. do 2023. godine.

Tablica 4: Kretanje broja kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj od 2018. do 2023. godine

	31. 12. 2018. NR	31. 12. 2019. NR	31. 12. 2020. NR	31. 12. 2021. NR	31. 12. 2022. NR	31. 3. 2023. NP
Broj kreditnih institucija						
Banke	21	20	20	20	20	20
Štedne banke	0	0	0	0	0	0
Stambene štedionice	4	3	3	3	1	1
Ukupno	25	23	23	23	21	21

(Izvor: HNB, 2023)

Podaci prikazani u Tablici 4 ukazuju na to da je u promatranom periodu jedna banka prestala poslovati samostalno, odnosno 2019. godine Jadranska banka d.d. je pripojena Hrvatskoj poštanskoj banci. Također, smanjen je broj stambenih štedionica koje posluju u Republici Hrvatskoj. Prva stambena štedionica d.d., Raiffeisen stambena štedionica d.d. i PBZ stambena štedionica d.d. prestale su s radom. Raiffeisen stambena štedionica pripojena je Raiffeisenbank Austria (RBA), a PBZ stambena štedionica je pripojena Privrednoj banci Zagreb (PBZ). Od 2018. do ožujka 2023. godine u Republici Hrvatskoj nije poslovala nijedna štedna banka. Tablica 5 prikazuje vlasničku strukturu kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj od 2018. do 2023. godine.

Tablica 5: Vlasnička struktura kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj

Broj kreditnih institucija	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Domaće privatno vlasništvo	7	7	7	7	7	7
Domaće državno vlasništvo	3	2	2	3	3	3
Strano vlasništvo	14	14	14	11	11	11
Ukupno	24	23	23	21	21	21

(Izvor: HNB, 2023)

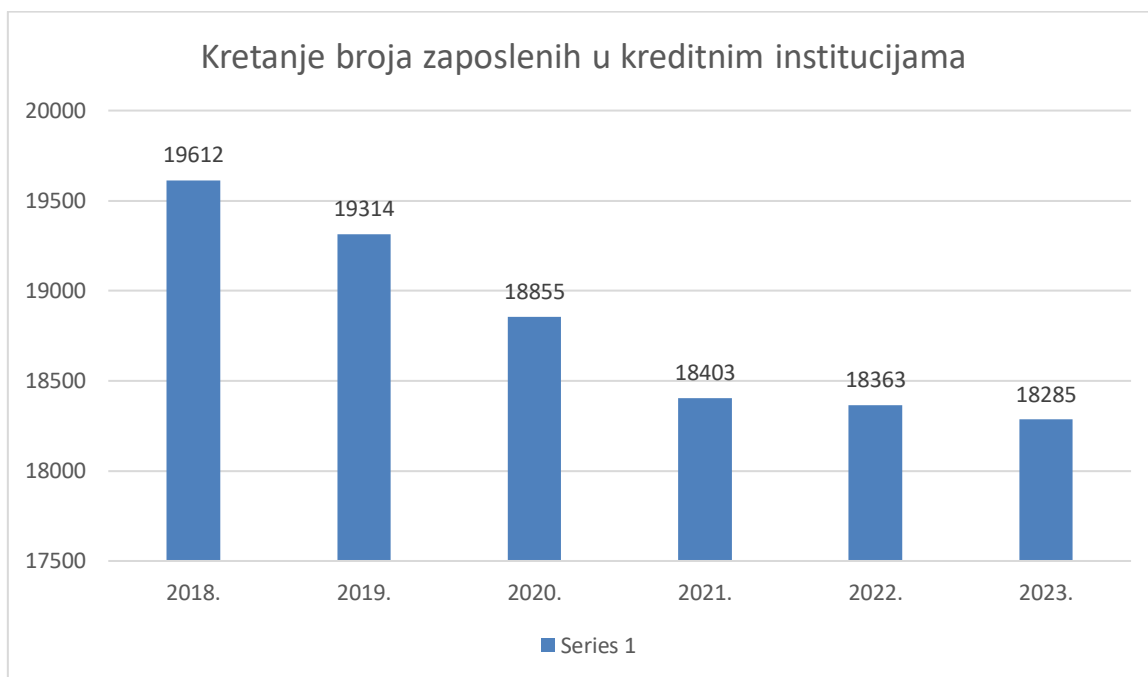
Vlasnička struktura kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj uključuje domaće privatno vlasništvo, domaće državno vlasništvo i strano vlasništvo. Broj kreditnih institucija koje su u promatranom periodu bile u domaćem privatnom vlasništvu nije se mijenjao što znači da nije dolazilo ni do rasta ni do pada udjela domaćeg privatnog vlasništva u ukupnom vlasništvu kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj. U domaćem državnom vlasništvu u 2019. i 2020. godini smanjen je broj kreditnih institucija te je taj broj ponovno porastao u 2021. godini. To znači da je država tijekom dvije promatrane godine imala manje tržišnu zastupljenost u kreditnim institucijama, tj. da je njezina tržišna moć bila oslabljena, no u 2021. godini bilježi oporavak. U potpunosti u državnom vlasništvu su Hrvatska poštanska banka, Hrvatska banka za obnovu i razvitak i Hrvatska narodna banka. Broj kreditnih institucija u stranom vlasništvu smanjen je od 2021. godine. Iako su na hrvatskom kreditnom dominantne banke u stranom vlasništvu, ipak, bilježi se pad njihove tržišne moći. Tablica 6 prikazuje udio imovine kreditnih institucija u ukupnoj imovini kreditnih institucija (%) u Republici Hrvatskoj od 2018. do 2023. godine (HNB, 2023).

Tablica 6: Udio imovine kreditnih institucija u ukupnoj imovini kreditnih institucija

Udio imovine kreditnih institucija u ukupnoj imovini kreditnih institucija (%)	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Domaće privatno vlasništvo	3,60	3,47	3,48	3,34	3,24	3,36
Domaće državno vlasništvo	6,23	6,08	6,03	8,11	7,95	8,12
Strano vlasništvo	90,17	90,45	90,49	88,55	88,81	88,53
Ukupno	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

(Izvor: HNB, 2023)

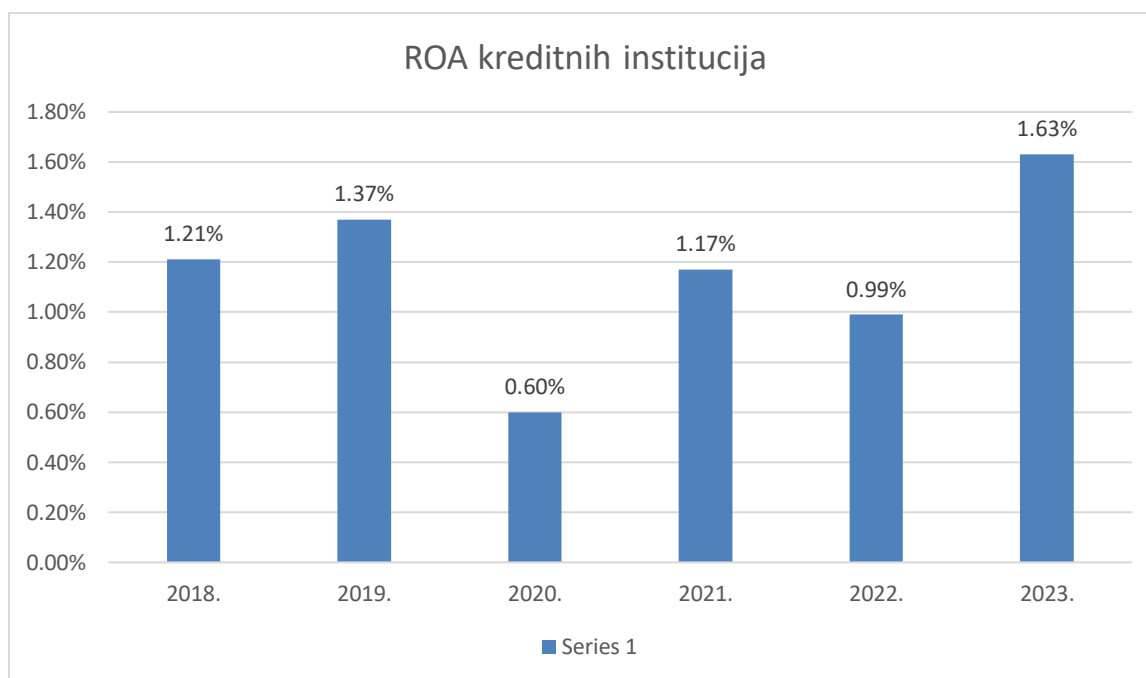
U promatranom periodu najveći udio u imovini kreditnih institucija imalo je strano vlasništvo. Međutim, taj je udio smanjen u 2023. u odnosu na 2022. godinu što je posljedica kupnje Sberbank d.d. od strane Hrvatske poštanske banke d.d.. Najmanji udio u imovini kreditnih institucija imalo je domaće privatno vlasništvo koje upravlja sa 7 banaka čiji tržišni udio ne bilježi značajan rast. Udio države u imovini kreditnih institucija od 2021. godine se povećavao poradi toga što je država postala jedini vlasnik Hrvatske poštanske banke d.d. (HNB, 2023). Grafikon 1 prikazuje kretanje broja zaposlenih u kreditnim institucijama u Hrvatskoj od 2018. do 2023. godine.

Grafikon 1: Kretanje broja zaposlenih u kreditnim institucijama (Izvor: HNB, 2023)

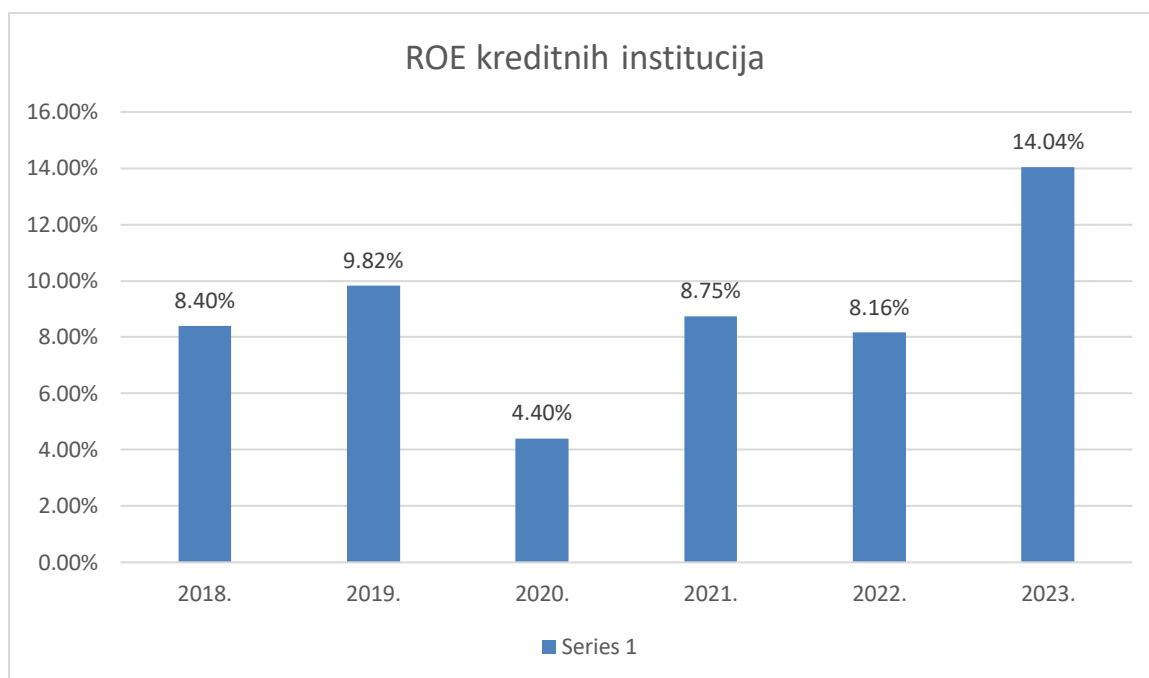
Podaci prikazani na Grafikonu 1 ukazuju na to da je u promatranom razdoblju, odnosno od 2018. do 2023. godine kontinuirano opadao broj zaposlenih u kreditnim institucijama u Republici Hrvatskoj (HNB, 2023).

ROA, odnosno stopa profitabilnosti prosječne ukupne imovine poduzeća ili institucije je omjer koji odražava sposobnost ostvarivanja dobiti angažiranjem prosječne imovine tijekom određenog perioda. Ako se omjer ROA ostvaruje u redu veličine ≥ 1 , investiranje u dionice takve kreditne institucije smatra se profitabilnim (Pavković, 2004). Prinos na imovinu kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2018. do 2023. godine prikazan je na Grafikonu 2.

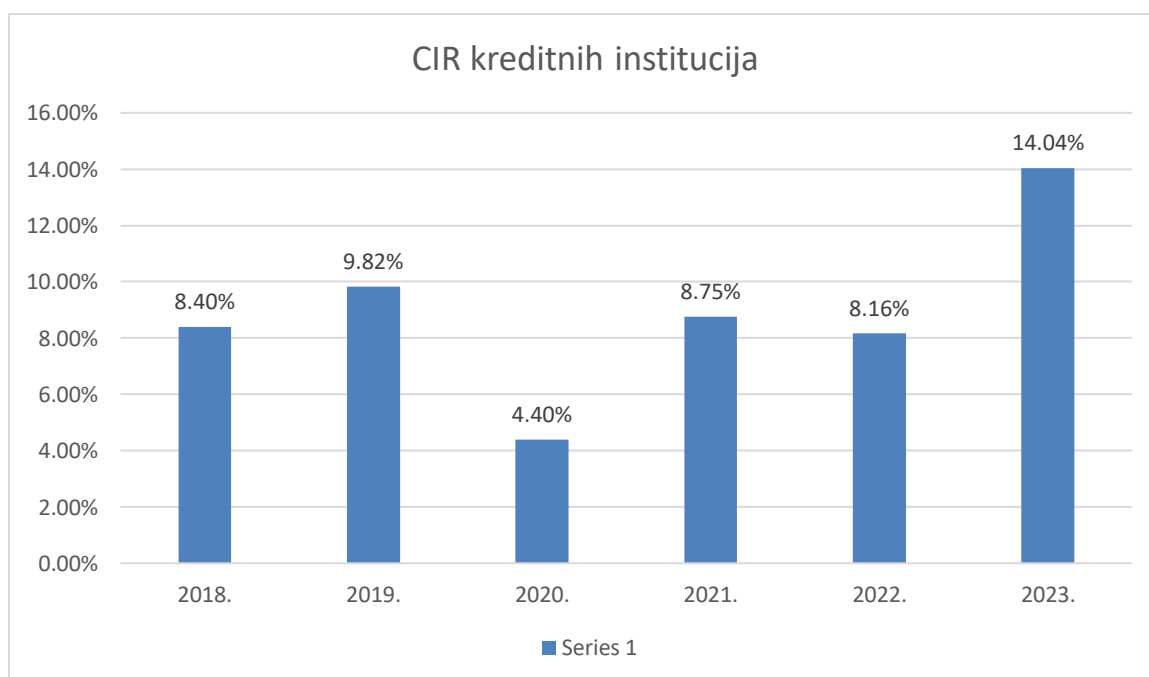
Grafikon 2: Prinos na imovinu kreditnih institucija (%) (HNB, 2023)

Prinos na imovinu kreditnih institucija u promatranom se periodu mijenjao. Najviši prinos na imovinu je u ovom godini dok je najniži bio 2020. godine. ROE, odnosno stopa profitabilnosti dioničkog kapitala jest pokazatelj koji stavlja u odnos neto dobit nakon oporezivanja i prosječni dionički kapital. Vlasnicima kreditnih institucija pokazuje koliku je dobit kreditna institucija ostvarila po novčanoj jedinici udjela u kapitalu kreditne institucije (Pavković, 2004). Grafikon 3 prikazuje prinos na kapital kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj od 2018. do 2023. godine.

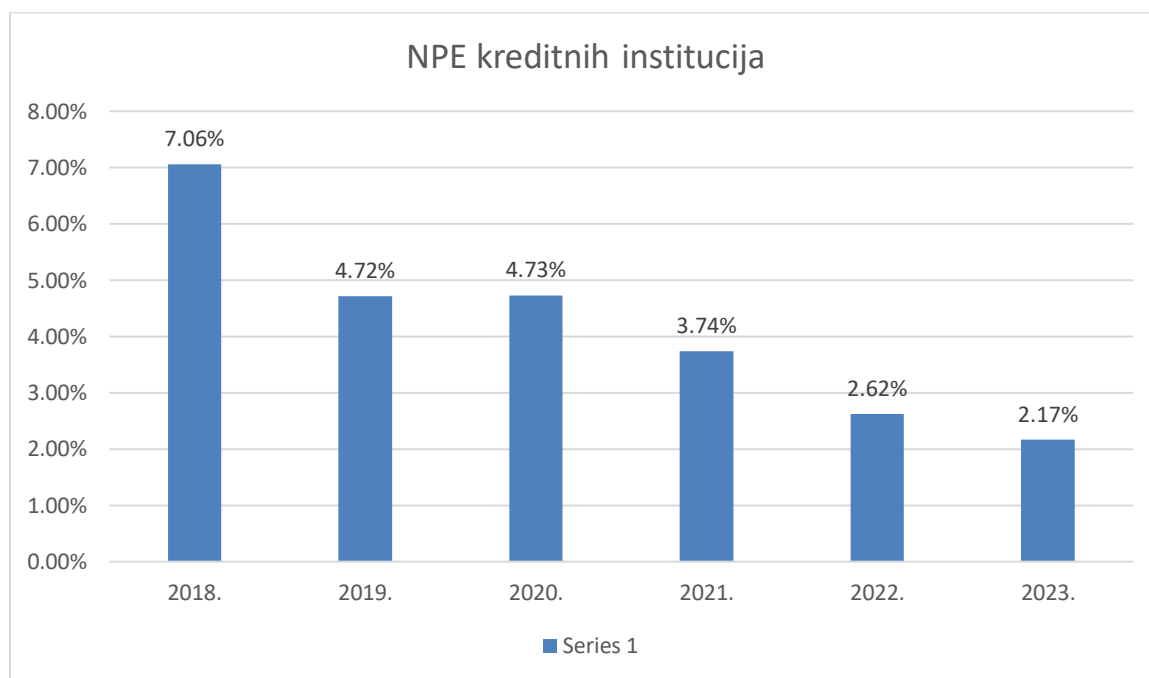
Grafikon 3: Prinos na kapital (%) (Izvor: HNB, 2023)

Prinos na kapital kreditnih institucija u promatranom se razdoblju mijenjao. Najmanji prinos na kapital kreditne institucije imale su u 2020. godini, a najveći imaju u ovoj godini. CIR, odnosno pokazatelj troškovne efikasnosti podrazumijeva omjer općih troškova poslovanja i ukupnog prihoda iz poslovanja (HNB, 2020). CIR kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj u periodu od 2018. do 2023. godine prikazan je na Grafikonu 4.

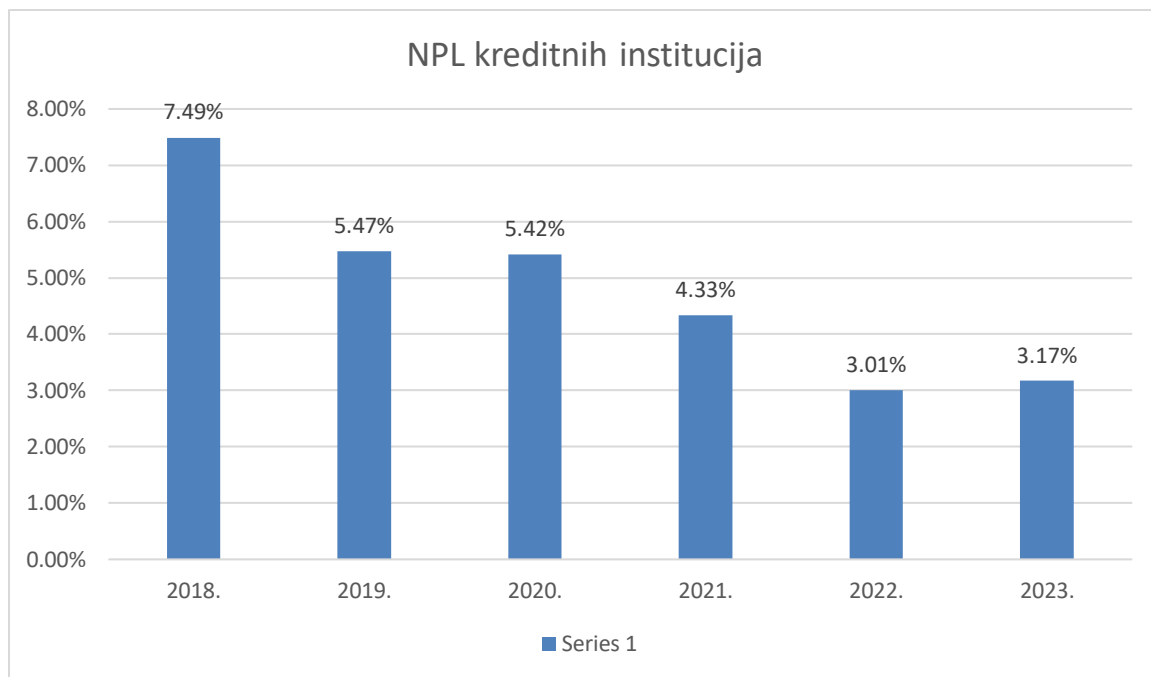
Grafikon 4: Pokazatelj troškovne efikasnosti (%) (Izvor: HNB, 2023)

Troškovna efikasnost kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj se mijenjala od 2018. do 2023. godine. Najniža je bila 2020. godine, a najveća je u ovoj, 2023. godini. Pokazatelj udjela neprihodojućih dužničkih instrumenata u ukupnom dužničkim instrumentima (NPR) je omjer neprihodojućih dužničkih instrumenata i ukupnih dužničkih instrumenata (HNB, 2020). Grafikon 5 prikazuje udio neprihodojućih dužničkih instrumenata u ukupnim dužničkim instrumentima kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj od 2018. do 2023. godine.

Grafikon 5: NPE (%) (Izvor: HNB, 2023)

NPE je bio najveći u 2018. godini. Od 2020. godine dolazi do pada NPE kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj. Udio neprihodojućih kredita u ukupnim kreditima (NPL) je omjer neprihodojućih kredita i ukupnih kredita (HNB, 2020). Grafikon 4 prikazuje udio neprihodojućih kredita u ukupnim kreditima kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj od 2018. do 2023. godine.

Grafikon 6: NPL (%) (Izvor: HNB, 2023)

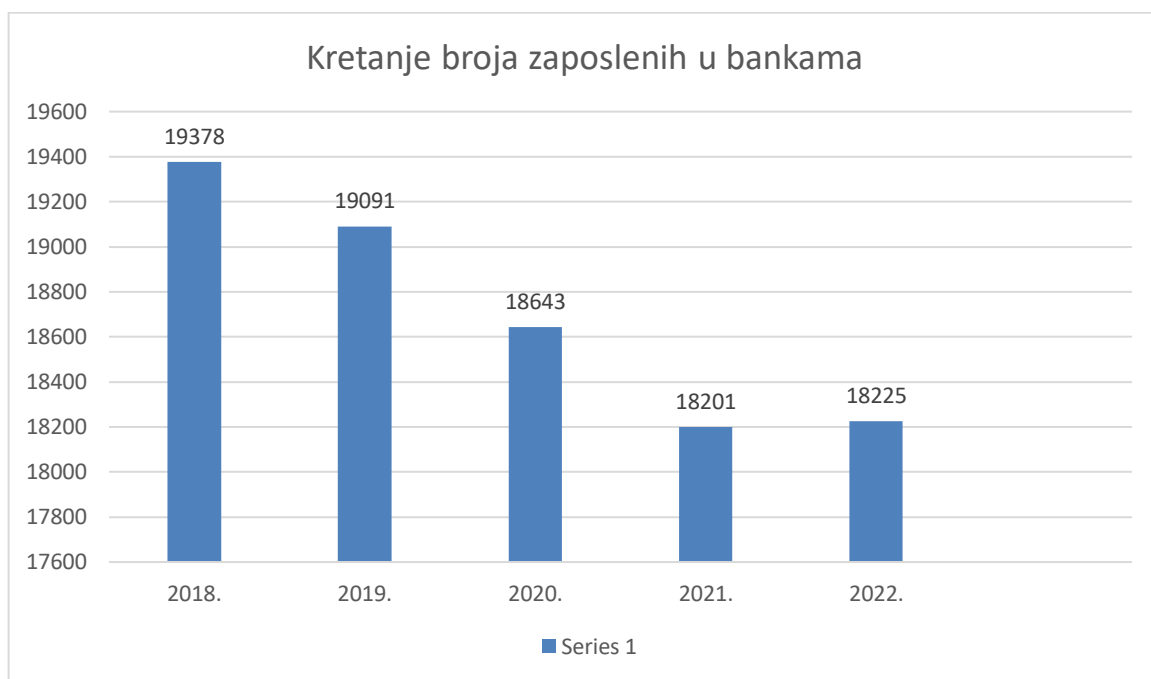
NPL kreditnih institucija bio je najviši u 2018. godini, a najniži je bio u 2022. godini.

5. Analiza bankovnog sektora u Republici Hrvatskoj

U ovom poglavlju su prikazani ključni pokazatelji bankovnog sustava i pokazatelji koncentracije imovine bankovnog sustava u Republici Hrvatskoj od 2018. do 2022. godine.

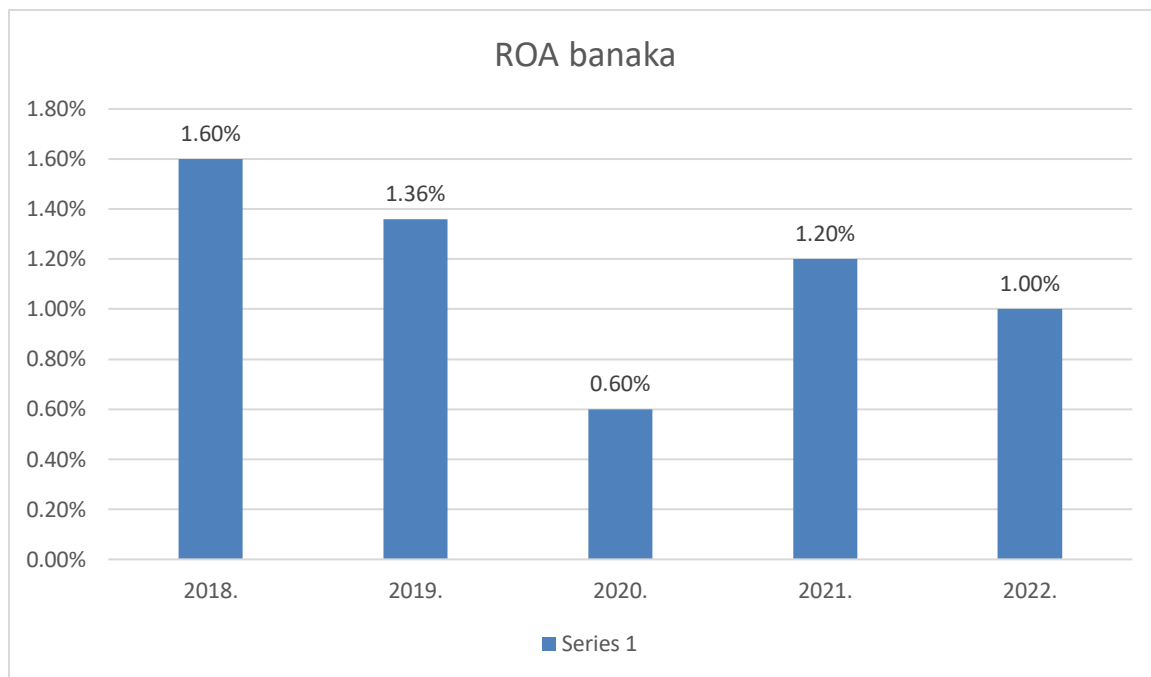
5.1. Ključni pokazatelji bankovnog sustava

Grafikon 7 prikazuje kretanje broja zaposlenih u hrvatskim bankama od 2018. do 2022. godine.

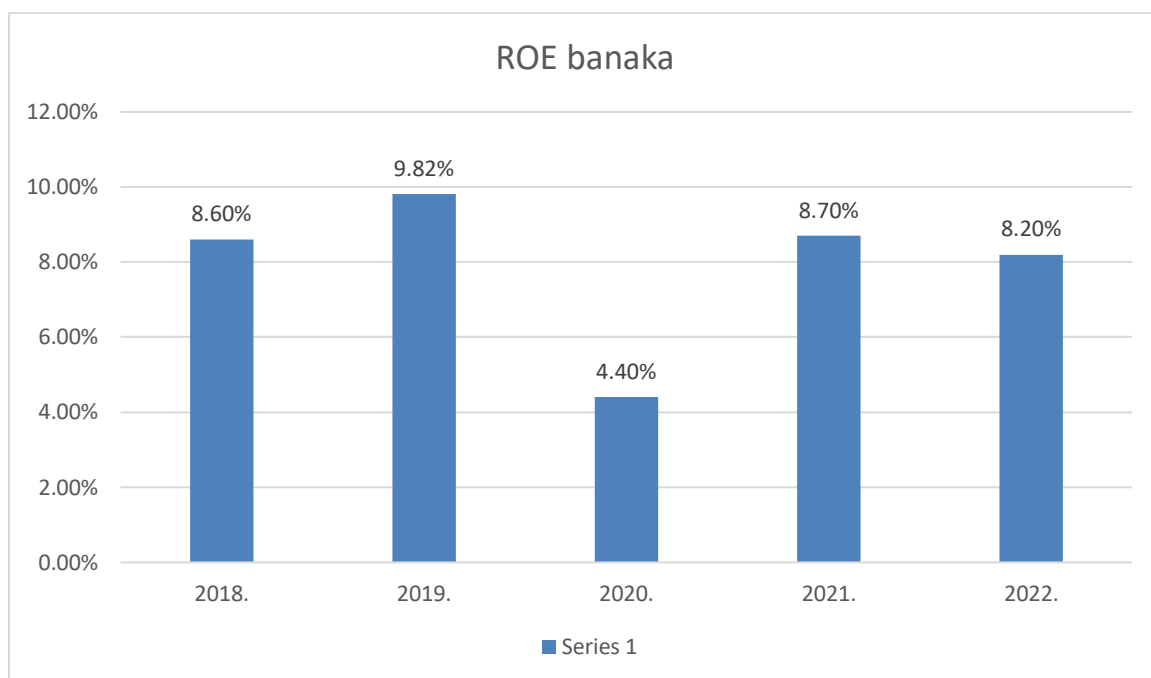
Grafikon 7: Kretanje broja zaposlenih u bankama (Izvor: HNB, 2023)

U periodu od 2018. do 2021. godine zabilježen je kontinuirani pad zaposlenosti u hrvatskim bankama te je potom u 2022. godini zabilježen blagi rast zaposlenosti u hrvatskim bankama. Pad broja zaposlenih u bankarskom sektoru posljedica je digitalizacije poslovanja, smanjenja broja poslovnica i promjene vlasništva nad bankarskim institucijama. Grafikon 8 prikazuje prinos na imovinu ROA hrvatskih banaka u periodu od 2018. do 2022. godine.

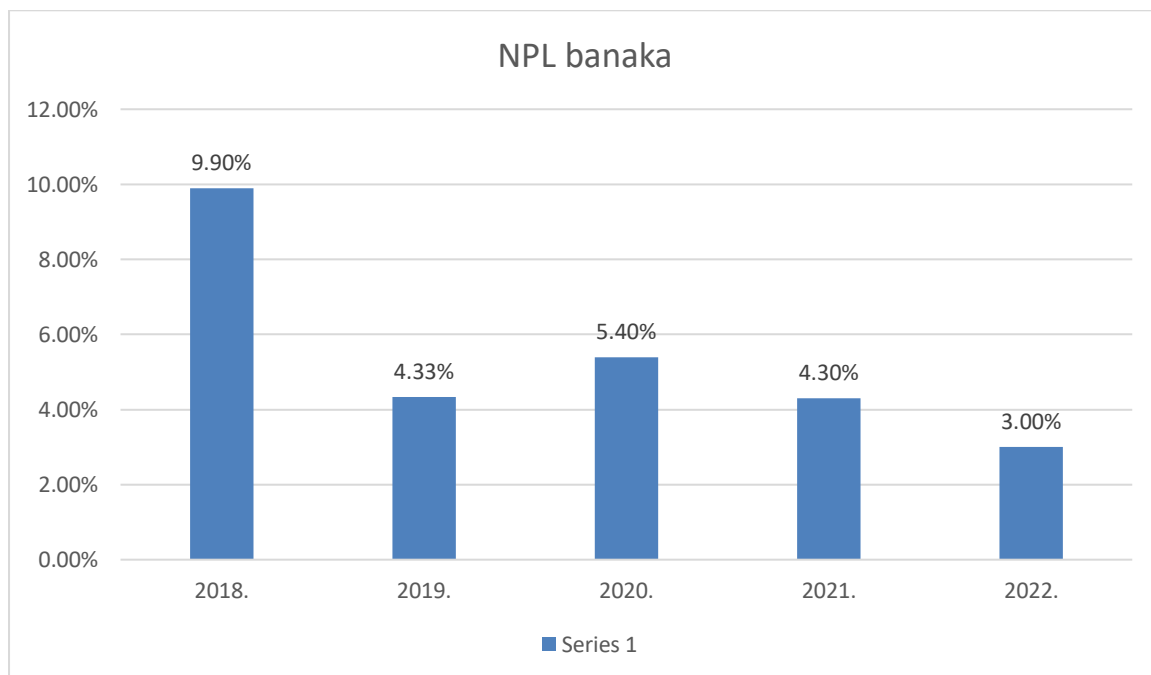
Grafikon 8: ROA banaka (%) (Izvor: HNB, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023)

Prinos na imovinu banaka u Republici Hrvatskoj u periodu od 2018. do 2022. se mijenjao. Banke su u 2018. godini imale najviši prinos na imovinu (1,6%) što je bila posljedica ekonomske aktivnosti u državi. Najniži prinos na imovinu imale su u 2020. godini (0,6%) što je posljedica pada ekonomske aktivnosti uslijed pandemije COVID-19. Temeljni razlog pada profitabilnosti banaka u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu je pad dobiti u bankarskom sektoru izazvan nižim dobitima Zabe i RBA te gubicima nastalima u Novoj Hrvatskoj Banci. Grafikon 9 prikazuje kretanje ROE banaka u Hrvatskoj u periodu od 2018. do 2022. godine.

Grafikon 9: ROE banaka (%) (Izvor: HNB, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023)

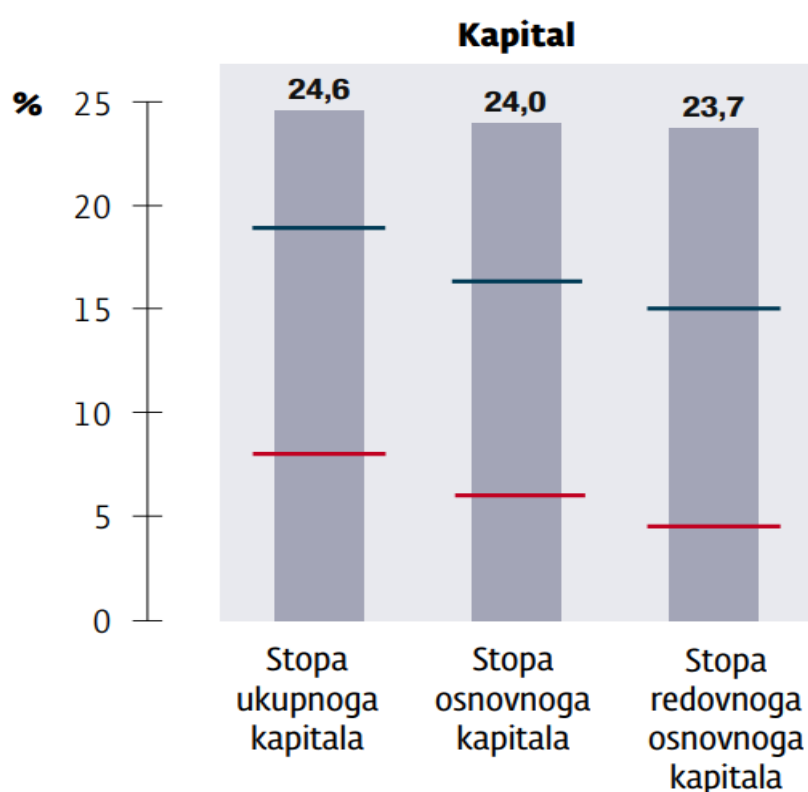
Smanjenje prinosa na kapital banaka u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu, također, je uzrokovano nižim dobicima u Zabi i RBA te negativnim poslovanjem Nove Hrvatske banke. Udio neprihodujućih kredita banaka u Republici Hrvatskoj u periodu od 2018. do 2022. godine prikazan je na Grafikonu 10.

Grafikon 10: NPL banaka (%) (Izvor: HNB, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023)

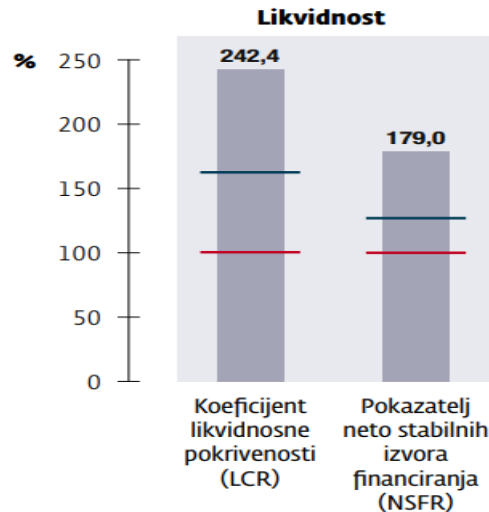
Udio neprihodujućih kredita u ukupnim kreditima banaka mijenjao se u periodu od 2018. do 2022. godine. U promatranom razdoblju udio neprihodujućih kredita bio je najveći u 2018. godini kada je iznosio 9,9%. Najniži udio neprihodujućih kredita u ukupnim kreditima banaka zabilježen je u 2022. godini kada je iznosio 3%. Samanjenje NPL rezultat je daljnjeg smanjenja udjela NPL-a u ukupnim kreditima u 2022. u odnosu na 2021. godinu. Do pada NPL-a došlo je i u sklopu portfelja kredita nefinancijskim društvima i u portfelju kućanstvima.

Stope kapitala banaka u Republici Hrvatskoj u 2022. godini prikazane su na Grafikonu 11.

Grafikon 11: Stope kapitala banaka u 2022. godini (Izvor: HNB, 2023)

Stope kapitala banaka u Hrvatskoj su u 2022. bile su na zadovoljavajućoj razini, Stopa ukupnog kapitala iznosila je 24,6%, stopa osnovnog kapitala iznosila je 24%, a stopa redovnoga osnovnoga kapitala iznosila je 23,7% (HNB, 2023). Likvidnost banaka u Republici Hrvatskoj u 2022. godini prikazana je na Grafikonu 12.

Grafikon 12: Likvidnost banaka u 2022. godini (Izvor: HNB, 2023)

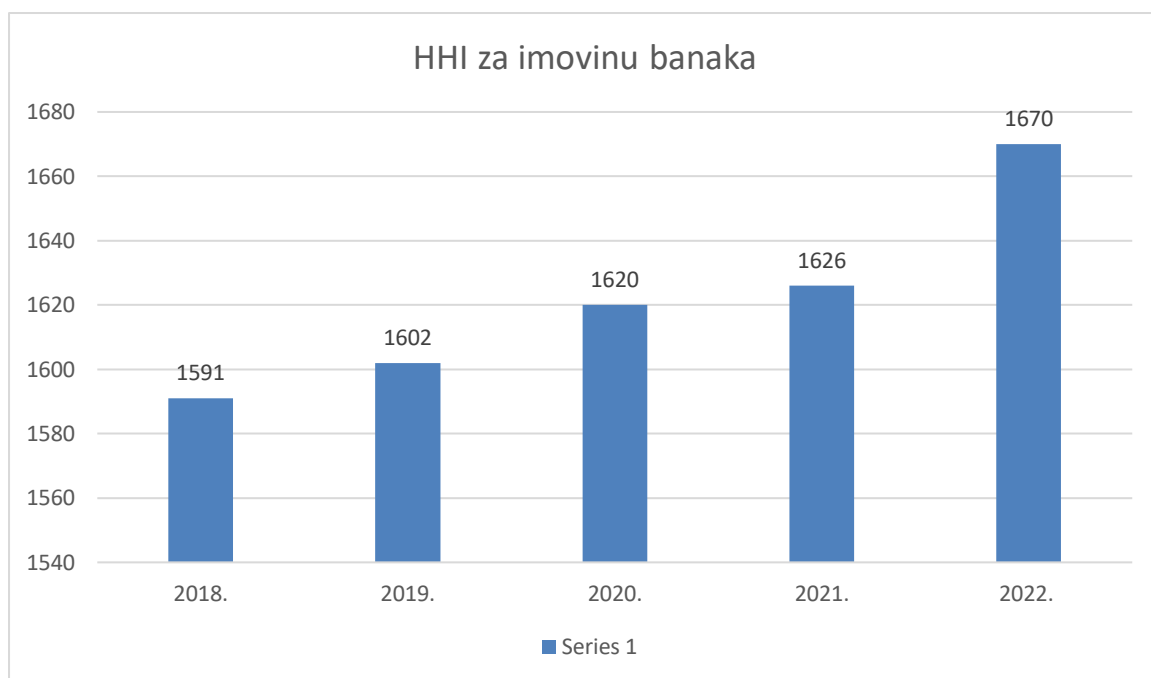
Likvidnost banaka u 2022. godini bila je na zadovoljavajućoj razini. Koefficient likvidnosne pokrivenosti iznosio je 242,4%, a pokazatelj neto stabilnih izvora financiranja iznosio je 179% (HNB, 2023).

5.2. Koncentracija imovine banaka

Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI) koncentracije imovine računa se prema sljedećoj formuli (HNB, 2020):

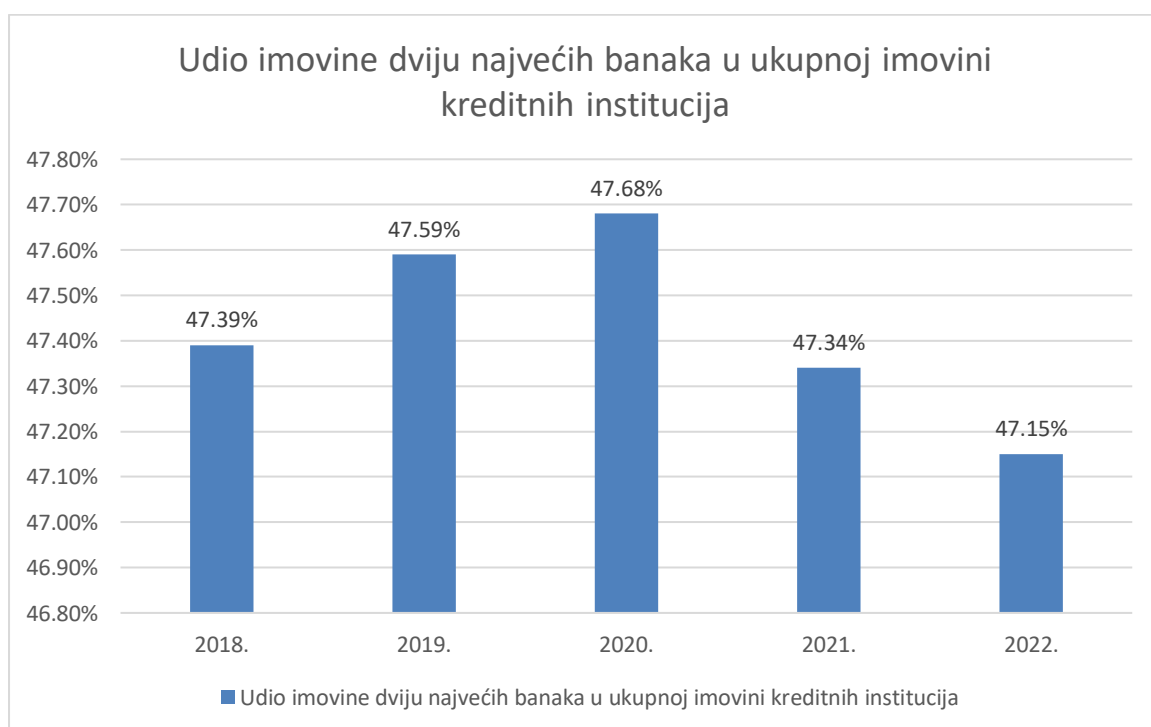
$$HHI = \sum \left(\frac{\text{imovina kreditne institucije}}{\text{imovina svih kreditnih institucija}} \times 100 \right)^2$$

To je pokazatelj koncentracije imovine. Predstavlja monopol kada iznosi 10.000 te savršenu konkurenciju kada iznosi 0. Grafikon 13 prikazuje HHI za imovinu banaka u Republici Hrvatskoj u periodu od 2018. do 2022. godine.

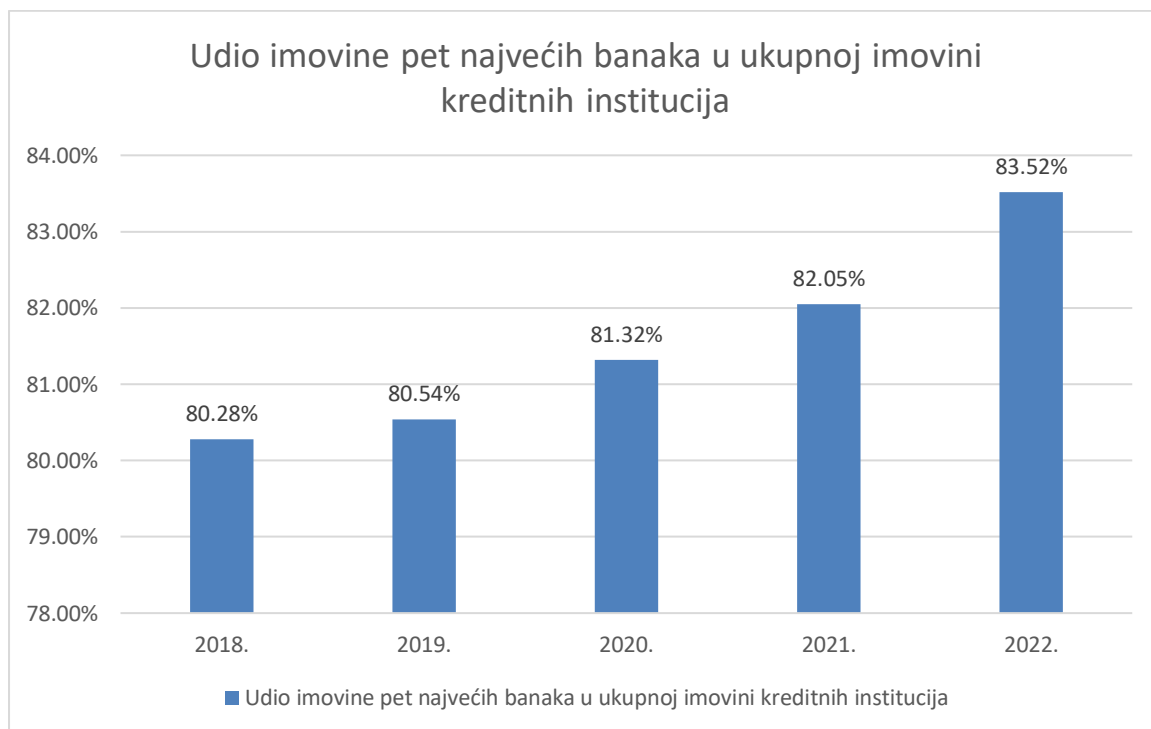
Grafikon 13: HHI za imovinu banaka (Izvor: HNB, 2023)

Podaci prikazani na Grafikonu 13 ukazuju na to da se HHI za imovinu banaka povećavao od 2018. do 2022. godine što ukazuje na kontinuirani rast imovine banaka u Republici Hrvatskoj. Grafikon 14 prikazuje udio imovine dviju najvećih banaka u ukupnoj imovini kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj u periodu od 2018. do 2022. godine (HNB, 2022).

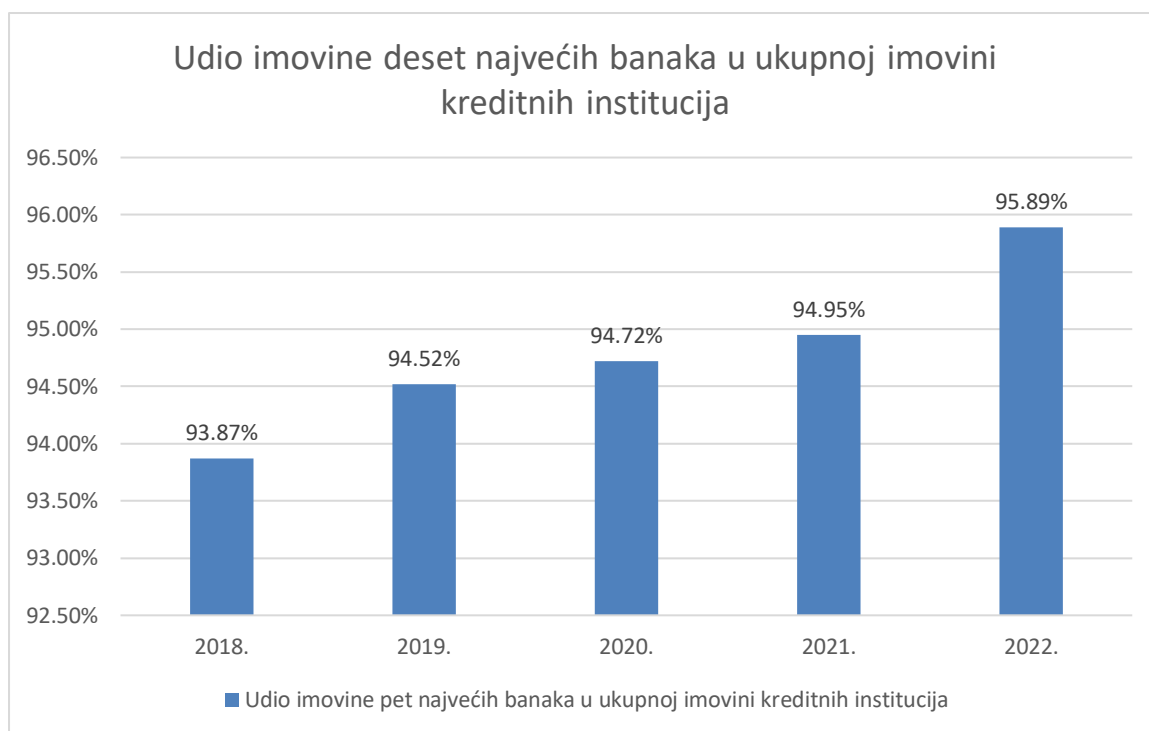
Grafikon 14: Udio imovine dviju najvećih banaka u ukupnoj imovini kreditnih institucija (Izvor: HNB, 2023)

Udio imovine dviju najvećih banaka u ukupnoj imovini kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj se u promatranom periodu mijenjao. Najpovoljniji je bio 2021. godine kada je iznosio 47,15% dok je najmanje povoljan bio 2022. godine kada je iznosio 47,80%. Grafikon 15 prikazuje udio imovine pet najvećih banaka u ukupnoj imovini kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj.

Grafikon 15: Udio imovine pet najvećih banaka u ukupnoj imovini kreditnih institucija (Izvor: HNB, 2023)

Udio imovine pet najvećih banaka u ukupnoj imovini kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj izrazito je bio nepovoljan u periodu od 2018. do 2022. godine, na što ukazuje činjenica da je iznosio više od 80% te da se u promatranom periodu kontinuirano povećavao. Grafikon 16 prikazuje udio imovine deset najvećih banaka u ukupnoj imovini kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj.

Grafikon 16: Udio imovine deset najvećih banaka u ukupnoj imovini kreditnih institucija
(Izvor: HNB, 2023)

Podaci s Grafikona 16 ukazuju na to da je udio imovine 10 najvećih banaka u ukupnoj imovini kreditnih institucija u promatranom razdoblju u Republici Hrvatskoj izrazito visok, odnosno iznosi više od 90%.

6. Ulazak u europodručje

Republika Hrvatska je od 1. siječnja 2023. godine postala dio Eurosustava. Ovaj sustav čine Europska središnja banka i nacionalne središnje banke država koje su dio europodručja. Područje rada Hrvatske središnje banke u sklopu Eurosustava se djelomično mijenja, a to se, prije svega, odnosi na činjenicu da od 1. siječnja 2023. godine Hrvatska narodna banka aktivno sudjeluje u oblikovanju i provođenju zajedničke monetarne politike u europodručju. To znači da je guverner Hrvatske narodne banke postao punopravni član Upravnog vijeća Europske središnje banke, a koja je zadužena za donošenje odluka vezanih uz monetarnu politiku europodručja (Euro.hr, n.d.).

Hrvatska središnja banka je od ulaska u Eurosustav zadužena za provedbu zajedničke monetarne politike na teritoriju Republike Hrvatske. U tom kontekstu, hrvatske će banke u kontekstu monetarnih operacija i dalje poslovati izravno s Hrvatskom narodnom bankom. Hrvatska narodna banka od ulaska u Eurosustav treba aktivnim sudjelovanjem u kreiranju zajedničke monetarne politike utjecati na uvjete financiranja u europodručju. Također, Hrvatska narodna banka treba u punoj mjeri obavljati funkciju zajmodavca kada je riječ o krajnjoj nuždi, a razlog tome je što je sada u mogućnosti plasirati likvidnost bankama u istoj valuti u kojoj su i njihove obveze, odnosno u euru (Euro.hr, n.d.).

Na području makroprudencijalne politike uloga, odnosno funkcija Hrvatske narodne banke se ne mijenja što znači da Hrvatska narodna banka treba i dalje provoditi makroprudencijalnu politiku te treba time osiguravati otpornost hrvatskog bankovnog sustava. Pomoću instrumenata makroprudencijalne politike Hrvatska narodna banka može utjecati na likvidnost, kapitaliziranost i kreditnu aktivnost banaka u Republici Hrvatskoj (Euro.hr, n.d.).

Od ulaska u Eurosustav Hrvatska narodna banka u suradnji s Europskom središnjom bankom obavlja poslove vezane uz nadzor banaka. Isto tako, pruža informacije o kreditnim institucijama koje imaju sjedište u Republici Hrvatskoj, a koje su potrebne Europskoj središnjoj banci.

Stručnjaci Hrvatske narodne banke postali su ravnopravni članovi u oko 160 odbora, pododbora, radnih skupina kao i drugih radnih tijela koja djeluju u Eurosustavu. Uz navedeno, postali su dio Jedinstvenog nadzornog mehanizma, a to znači kako su počeli aktivno sudjelovati u kreiranju svih politika, procedura i regulativa na području Eurosustava, a koji se reguliraju u sklopu njihovog rada (Euro.hr, n.d.).

Kada je riječ o Hrvatskoj narodnoj banci, ona i dalje nastavlja samostalan rad na području brojnih aktivnosti koje je provodila i prije ulaska u Eurosustav te navedeno treba provoditi sukladno sa zajedničkim procedurama na područjima gdje su donesene. I dalje treba

osiguravati neometano funkcioniranje platnog sustava. Isto tako, treba izdavati i obavljati opskrbu novčanicama i kovanicama eura. Od 1. siječnja 2023. obavlja i poslove povezane s izradom službene statistike i treba pratiti provedbu zaštite potrošača.

Na području međunarodnih pričuva funkcija Hrvatske narodne banke ne mijenja se. Isto tako, Hrvatska narodna banka i dalje provodi nadzor provedbe propisa za sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma. Sve to upućuje na zaključak kako se obujam poslova Hrvatske narodne banke povećao nakon uvođenja eura u Republiku Hrvatsku.

7. Zaključak

Financijska stabilnost važna je za funkcioniranje svake države. Ona proizlazi iz organiziranosti svih aktera na financijskom tržištu te posljedično utječe na nacionalno gospodarstvo i građane. Danas većina država imaju krovne institucije koje upravljaju područjem financija. Kada je riječ o financijskim sustavima u kojima dominiraju banke, to su centralne, odnosno središnje banke.

U Republici Hrvatskoj središnja banka koja nadzire i upravlja financijskim sustavom je Hrvatska narodna banka. Ona je zadužena za ključne odluke vezane uz funkcioniranje financijskog sustava u Republici Hrvatskoj. S ulaskom Republike Hrvatske u Eurosustav djelokrug rada joj se proširio te je danas još više zadužena za lobiranje na području sigurnosti financijskog sustava u Republici Hrvatskoj.

Najznačajnije financije institucije u Republici Hrvatskoj su banke. One ostvaruju pozitivne poslovne rezultate te ne bilježe značajnije promjene u smislu poslovnih uspjeha. Izuzev je 2020. godina kada su pod utjecajem pandemije COVID-19 poslovale lošije i posljedično ostvarivale lošije poslovne rezultate.

Banke su u Republici Hrvatskoj najvažnije financijske institucije koje imaju najveći udio u ukupnoj imovini financijski institucija te ostvaruju najveće dobiti u sklopu financijskog sektora. Treba istaknuti kako su na hrvatskom tržištu dominantne velike banke u stranom vlasništvu. One upravljaju cjelokupnim financijskim tržištem te svojom dominacijom utječu na politike i prakse financijskog tržišta. Banke utječu na ekonomsku stabilnost Republike Hrvatske, ali i na stanovništvo jer upravo gospodarskim subjektima i stanovništvu plasiraju svoje proizvode te ih potiču na sudjelovanje na financijskom tržištu.

Kada je rije o koncentraciji imovine banaka u Republici Hrvatskoj, ona ukazuje na popriličnu dominantnost tek određenih banaka. To nije u skladu s današnjim trendovima koji naglašavaju potrebu za boljom regulacijom slobode tržišta.

Popis literature

1. Boon, B. et al. (2016). Banking services that influence the bank performance. *Procedia-Social and Behavioural Sciences*, 1(1), 401-407.
2. Egan, J. (2023) *Money Markets vs. Capital Markets: Key Differences*. Preuzeto 2. 9. 2023. s <https://time.com/personal-finance/article/money-markets-vs-capital-markets/>
3. Euro.hr (n.d.). *Što će nakon uvođenja eura raditi HNB?* Preuzeto 12. 8. 2023. s <https://euro.hr/faq/sto-ce-nakon-uvodenja-eura-raditi-hnb/>
4. Gambacorta, L., Yang, J. i Tsatsaronis, K. (2014). Financial Structure and Growth. *BIS Quarterly Review*, 17(4), 1–37.
5. Geeks for geeks (2022). *Financial Market: Meaning, Functions, and Classification*. Preuzeto 11. 8. 2023. s <https://www.geeksforgeeks.org/financial-market-meaning-functions-and-classification/>
6. Gregurek, M. i Vidaković, N. (2011). *Bankarsko poslovanje*. Zagreb: RRiF plus
7. HNB (2023). *Godišnje izvješće 2022*. Preuzeto 1. 8. 2023. s <https://www.hnb.hr/documents/20182/4684927/h-gi-2022.pdf/7b25e6b9-f05d-3d00-573b-643f2d08fcf1>
8. HNB (2023). *Financijski sustav RH*. Preuzeto 20. 7. 2023. s <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/uloge-i-suradnja/financijski-sustav-rh>
9. HNB (2023). *Kreditne institucije*. Preuzeto 5. 8. 2023. s <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/popis-kreditnih-institucija>
10. HNB (2023). *Financial system in the Republic of Croatia*. Preuzeto 10. 8. 2023. s <https://www.hnb.hr/en/core-functions/financial-stability/roles-and-cooperation/financial-system-of-the-republic-of-croatia>
11. HNB (2023). *Pokazatelji poslovanja kreditnih institucija*. Preuzeto 1. 7. 2023. s <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druge-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/bankovna-supervizija/pokazatelji-poslovanja-kreditnih-institucija>
12. HNB (2023). *Godišnje izvješće 2022*. Preuzeto 20. 8. 2023. s <https://www.hnb.hr/-/godisnje-izvjesce-2022>
13. HNB (2022). *Godišnje izvješće 2021*. Preuzeto 20. 8. 2023. s <https://www.hnb.hr/-/godisnje-izvjesce-2021>
14. HNB (2021). *Godišnje izvješće 2020*. Preuzeto 20. 8. 2023. s <https://www.hnb.hr/-/godisnje-izvjesce-2020>
15. HNB (2020). *Godišnje izvješće 2019*. Preuzeto 20. 8. 2023. s <https://www.hnb.hr/-/godisnje-izvjesce-20-1>

16. HNB (2020). *Pokazatelji poslovanja kreditnih institucija*. Preuzeto 2. 7. 2023. s <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druge-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/bankovna-supervizija/pokazatelji-poslovanja-kreditnih-institucija>
17. HNB (2019). *Godišnje izvješće 2018*. Preuzeto 17. 8. 2023. s <https://www.hnb.hr/documents/20182/2842124/h-gi-2018.pdf/bf2860e3-91d3-90d8-5ba8-f9630c156310>
18. Hofmann, C. (2020). The changing concept of money: A threat to the monetary system or an opportunity for the financial sector? *Eur. Bus. Organ. Law Rev.*, 21(1), 1–32.
19. Hrvatska enciklopedija (2021). *Banka*. Preuzeto 2. 8. 2023. s <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=5713>
20. HUB (2020). *O bankarstvu u RH*. Preuzeto 4. 9. 2023. s <https://www.hub.hr/hr/o-bankarstvu-rh>
21. IMF (n.d.). *Overview of the Financial System*. Preuzeto 17. 8. 2023. s <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fsi/guide/2006/pdf/chp2.pdf>
22. Indeed Editorial Team (2023). *The Banking Industry: Definition, Trends and Key Terms*. Preuzeto 16. 8. 2023. s <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/banking-industry>
23. Langfield, S. i Pagano, M. (2016). Contribution to The Palgrave Handbook of European Banking. *Unpublished Work*, 41(6), 1363–1373.
24. Matić, S. (n.d.). *Povijest banaka u HR*. Preuzeto 10. 8. 2023. s <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/P/Povijest-banaka-u-hr>
25. Moj bankar (2023). *Glavni pokazatelji poslovanja bankarskog sektora*. Preuzeto 15. 8. 2023. s <https://www.moj-bankar.hr/Vijesti/Hr-banke-u-2022-stabilne-niza-dobit>
26. Pavković, A. (2004). Instrumenti vrednovanja uspješnosti poslovanja banaka, *Zbornik Ekonomskog Fakulteta u Zagrebu*, 2(1), 179-193.
27. Tuškan Sjauš, B. (2021) Financijski pokazatelji poslovanja velikih banaka u Republici Hrvatskoj. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 19(1), 203-221.
28. Rose, P. (2005). *Menadžment komercijalnih banaka*. Zagreb: Mate
29. Universal Teacher (n.d.). *Components of Financial System*. Preuzeto 17. 8. 2023. s <https://universalteacher.com/1/components-of-financial-system/>
30. Vetrova T. N. (2017). Effectiveness of banking: Evaluation and Measuring. *Social-Economic Phenomena and Process*, 1(1), 20-33.
31. *Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci*, NN 75/08, 54/13, 47/20

Popis tablica

Tablica 1: Banke koje imaju odobrenje za rad u RH	11
Tablica 2. Vrijednost financijske imovine financijskih društava i kreditnih institucija	12
Tablica 3: Tržišni udio u bankarskom sektoru pojedinih banaka u Hrvatskoj.....	13
Tablica 4: Kretanje broja kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj od 2018. do 2023. godine	14
Tablica 5: Vlasnička struktura kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj	14
Tablica 6: Udio imovine kreditnih institucija u ukupnoj imovini kreditnih institucija	15

Popis grafikona

Grafikon 1: Kretanje broja zaposlenih u kreditnim institucijama (Izvor: HNB, 2023)	16
Grafikon 2: Prinos na imovinu kreditnih institucija (%) (HNB, 2023)	17
Grafikon 3: Prinos na kapital (%) (Izvor: HNB, 2023)	18
Grafikon 4: Pokazatelj troškovne efikasnosti (%) (Izvor: HNB, 2023)	18
Grafikon 5: NPE (%) (Izvor: HNB, 2023)	19
Grafikon 6: NPL (%) (Izvor: HNB, 2023)	20
Grafikon 7: Kretanje broja zaposlenih u bankama (Izvor: HNB, 2023)	21
Grafikon 8: ROA banaka (%) (Izvor: HNB, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023)	22
Grafikon 9: ROE banaka (%) (Izvor: HNB, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023)	23
Grafikon 10: NPL banaka (%) (Izvor: HNB, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023)	23
Grafikon 11: Stope kapitala banaka u 2022. godini (Izvor: HNB, 2023)	24
Grafikon 12: Likvidnost banaka u 2022. godini (Izvor: HNB, 2023)	25
Grafikon 13: HHI za imovinu banaka (Izvor: HNB, 2023)	26
Grafikon 14: Udio imovine dviju najvećih banaka u ukupnoj imovini kreditnih institucija (Izvor: HNB, 2023)	27
Grafikon 15: Udio imovine pet najvećih banaka u ukupnoj imovini kreditnih institucija (Izvor: HNB, 2023)	27
Grafikon 16: Udio imovine deset najvećih banaka u ukupnoj imovini kreditnih institucija (Izvor: HNB, 2023)	28